

ἐπιούσιον, καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχων ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ διατελῶν ὁ ἄνθρωπος, κατορθοῖ μάλιστα καὶ μετὰ βίας τὴν πληρῶσιν τῶν ἀπαραιτήτων αὐτοῦ χρειῶν δι' ἀγῶνων ἀδιαλείπτων. Ἐὰν δέ ποτε θελήσῃ νὰ διαθέσῃ τι πρὸς ἡδονήν, ἐξ ἅπαντος θά το ἀποκόψῃ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Τότε δὲ ὁ βίος εἶνε ἀγὼν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, ἐκάστη ἡμέρα διαμφισβητεῖ τὴν τροφήν, καὶ ἐπειδὴ σπανίως αἱ χρειῶν δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς πόρους, καταβάλλονται ἐναγωνίως προσπάθειαι, καὶ ἀμήχανοι συνδυασμοὶ γίνονται πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰσοζυγίου, διὰ προκαταβολῶν, αἵτινες ὅλον τὸν βίον καταβροχθίζουσι. Μέρος τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς εὐφυΐας τοῦ ἀνθρώπου εἶνε προωρισμένον ἵνα συνάπτῃ τὸ παρὸν πρὸς τὸ μέλλον, καὶ καλύπτῃ τὴν μυστικὴν ταύτην ἐργασίαν διὰ καταλλήλων προκαλυμμάτων, καὶ διὰ τοῦ μειδιάματος ὅπερ ὁ κόσμος ἀπαιτεῖ παρὰ πάντων ἐκείνων, οὓς παραδέχεται κατ' ἀνοχήν. Πρόσθεσι δὲ ὅτι ἡ ἐπιπλαστος αὕτη γαλήνη εἶνε ἀνάγκη ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς φρονήσεως· διότι ἡ ἐπιτυχία ἐρχεται ἀείποτε πρὸς τοὺς εὐδαίμονας, ὁ δ' ἐπιτρέπων τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ ἐνδείας, βλέπει αὐτὴν αὐξανομένην ἕνεκα τῆς ἐλαττώσεως τῆς ὑπολήψεως καὶ ἕνεκα τῆς δυσφημίας εἰς ἣν περιπίπτει.

Καὶ ὅμως ἡ πενία, καίπερ ἔχουσα τὰς ἀληθινὰς δόνας καὶ τὰς πληγὰς ταύτας, ἔχει καὶ τὰς ἀπολαύσεις αὐτῆς ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἔχει ἰδίαν τινὰ ἀρετὴν φωτίζουσαν, ὑψούσαν καὶ ἐνισχύουσαν τὴν ψυχὴν. Τὸ μέγα ἀγαθὸν τῆς πενίας εἶνε τοῦτο, ὅτι προκαλεῖ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ αἰσθημα τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως, ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ἐξάγῃ ἐξ ἑαυτοῦ πᾶν ὃ τι ἔχει καλόν, καὶ νὰ δημιουργῇ αὐτὸς τὸ μέλλον του διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν. Ἀναμφιβόλως εἶνε πως δύσκολον καὶ ὁ ἄριστα κατηρητισμένους ἄνθρωπος νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸν βίον ἄνευ τινὸς συνδρομῆς καὶ βοήθειας, τοῦλάχιστον παῖς ὢν ἐβαπτίσθη ἐν τοῖς νάμασι τῆς οἰκογενείας ἢ τῆς κοινωνίας· ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις, ληξιάσης τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀγωγῆς, προσέρχεται πρὸς τὸν κόσμον οὐδὲν ἔχων ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ὀλιγώτερον τοῦ οὐδενός, καὶ ὅστις ὑποβασταζόμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, βοηθούμενος ὑπὸ τινῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων, εὐνοούμενος ὑπὸ τινῶν περιστάσεων, κατορθοῖ νὰ θέσῃ τὸν πόδα του ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐκείνῃ, ἣτις ἡγνώνει αὐτόν, νὰ καταστῇ ἱκανὸς νὰ ζῇ ἐν αὐτῇ αὐτὸς καὶ νὰ συντηρῇ οἰκογένειαν, ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἰς τὴν πενίαν ὀφείλει τὴν εὐγενεστάτην ἔπαρσιν, ἣν δικαιῶται νὰ ἔχῃ, καὶ τὴν νομιμωτάτην εὐφροσύνην οὐχ ἥτιον, ἢ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ καὶ τὴν περὶ ἑαυτοῦ ὑπόληψιν. Τὸ πρῶτον κέρδος τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας προερχόμενον, δὲν φοβοῦμαι νὰ το εἶπω,

ἔχει τι τὸ ἱερόν, εἶνε ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, εἶνε σπουδαιότητα μεταβολῆ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου. Μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἢ παρ' ἄλλου χορηγουμένη τροφή ἐθεωρεῖτο ὡς φυσικὴν ἐξάρτημα τῆς ὑπάρξεως, καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ προῖσταμένου ἐπιβαλλομένη ἐργασία ὡς ἐπαχθὴς ζυγός· ἀλλ' ὅτε ὅμως ἡ ἐργασία ἐπανέρχεται πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς μεταβιβαζομένη εἰς τροφήν, τότε νοοῦμεν τὴν σχέσιν τὴν μεταξὺ χρειῶν καὶ καθήκοντος, καὶ τότε μόνον δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὴν μεγάλην καὶ ἀγίαν ἐντολήν, ἣτις δὲν εἶνε ἐντολὴ τῆς δουλείας, ἀλλὰ τῆς ἀπολυτρώσεως: «Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου».

Paul Janet.

Ἔπεται τὸ τέλος.

Π. Ι. Φ.

## Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

Ε'

Νοημοσύνη τῶν πιθήκων.

Γνωστωτάτη τυγχάνει ἡ ὀξύτης τῆς ἀκοῆς δι' ἧς ἀντιλαμβάνονται τὰ κατοικίδια ἡμῶν ζῶα τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, εἴτε ἐξ ἄλλων ἀγρίων ζῶων εἴτε ἐξ ἀνθρώπων ἐχθρῶν. Πολλὰκι τὸ τοιοῦτον ἐπεβεβαιώθη ἰδίᾳ καθόσον ἀφορᾷ τοὺς ἵππους καὶ κύνες, οἵτινες μάλιστα ἕνεκα τοῦτου θεωροῦνται καὶ οἱ καλλίτεροι φύλακες. Καὶ οἱ πιθήκοι λοιπὸν τὸ αὐτὸ κέκτηνται προσόν, ἀνεπτυγμένον μάλιστα. Ὁ Λεβαγιάν λέγει ὅτι ὁ κερκοπίθηκος Κές, ὅστις συνώδευεν αὐτόν κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ ταξίδιά του, ἦτο ὁ ἀσφαλέστερος φύλαξ αὐτοῦ. Καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας, προσηγγέλλε καὶ τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον. Ἐκραύγαζε, ἢ δι' ἄλλων σημείων ἐξεδήλου τὸν φόβον του, προτοῦ ἀνακαλύψωσιν οἱ κύνες τὸ ἐλάχιστον. Ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ βλέμματος ἢ ἐκ τῶν κινήσεων τῆς κεφαλῆς του, οἱ κύνες ἐτρέποντο πρὸς τὸ ὑποδεικνυόμενον μέρος, ἐπιδοκιμάζοντες οὕτω τὴν ἀντίληψίν του.

Εἰς τὴν χώραν Τεξᾶς τῆς Ἀμερικῆς οἱ ἵπποι καὶ ἰδίως οἱ ἡμίονοι, φαίνεται, προειδοποιοῦσι τοὺς ταξειδιώτας, ὅτε πλησιαζουσιν ἢ εἰς ἀγρία θηρία, ἢ εἰς ἀγρίους αὐτόχθονας ἰνδούς, ἐνῶ οὐδὲν ἄνευ ἀνησυχουσιν ὁσάκις προσέρχονται ἀνθρωποειπεπολιτισμένοι ἐνδεδυμένοι ὡς οἱ κύριοι αὐτῶν. Ὁ αὐτὸς κερκοπίθηκος, περὶ οὗ ἀνωτέρω ὁ λόγος, καίτοι ἐξημερωμένος, ὅτε ἤκουεν ὁμίλους του ἀγρίους, ἀπήντα εἰς τὰς φωνὰς των, καίπερ φοβούμενος αὐτοὺς ὅταν τοὺς ἐπλησίαζεν.

Ἡ νοημοσύνη τῶν ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει πι-

θήκων ἐπεβεβαιώθη παρὰ πάντων τῶν περιγητῶν, οἵτινες διαρκῶς ὤφειλον νὰ φυλάσσωνται ἐκ τῶν πονηρῶν των. Δὲν πρέπει νὰ προσβάλλῃ τις τὰς ἀγέλας αὐτῶν· διότι ἀμύνονται ὅλοι ἑαυτοῦ, μετὰ θάρρους, καὶ ἀκινδύνως ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν δένδρων ἐν οἷς καταφεύγουσι, φοβούμενοι μόνον τὸ ὄπλον.

Ὁ περιγητὴς Πέαρς, πεπεισμένος ὅτι οἱ πίθηκοι γινώσκουσι τὴν χρῆσιν τοῦ ὄπλου, ἀναφέρει τὸ ἐξῆς συμβάν μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ Τιγρέ καὶ τῶν κυνοκεφάλων πιθήκων: «Οἱ πίθηκοι, λέγει, εἰσελθόντες εἰς ἀγρὸν σίτου, ἐξεδίωξαν τοὺς φύλακας μεθ' ὅλας τὰς σφενδόνας καὶ τοὺς λίθους αὐτῶν. Πολλοὶ κάτοικοι ἐκ τοῦ χωρίου ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν· ἀλλὰ καὶ τότε οἱ κυνοκέφαλοι βραδύως ἀπεσύρθησαν, βλέποντες, ὅτι οἱ ἀντίπαλοι δὲν εἶχον ὄπλα.» Ὁ Ῥοβέρτος Λήθ ταῦτα δυσχυρίζεται, λαλῶν περὶ τῆς ἐκδρομῆς του εἰς τὰ πλήρη πιθήκων δάση τῆς Εὐέλπιδος ἄκρας:

«Ἐπειδὴ δὲν ἠθέλομεν νὰ φονεύσωμεν αὐτοὺς, δὲν μετεχειρίσθημεν τὰ ὄπλα ἡμῶν. Ἐν τούτοις ὁ πλοίαρχος ἐσκόπευσε κατὰ μεγάλου τινὸς πιθήκου καθημένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς δένδρου τινός. Τὸ ζῶον ἀναμνησκόμενον ἴσως τὴν συνέπειαν προμοίας ἀπειλῆς ἐπὶ τοσοῦτῳ ἑταράχθη, ὥστε ἔπεσεν ἀκίνητον πρὸ τῶν ποδῶν μας, καὶ τὸ συνελάβομεν ἀκόπως». «Κατὰ τὴν διήγησιν ταύτην, λέγει ὁ Οὐζῶ, ὁ πίθηκος ἐνόησας ἑαυτὸν σκοπευόμενον ἐθέωρῃσεν ἑαυτὸν θανόντα.»

Ἡ περιέργεια τινῶν ἐκ τῶν ζῴων τούτων δὲν εἶνε ἀπλῶς παθητικὴ, καὶ ἡ μετὰ προσοχῆς στάσις αὐτῶν πάντοτε ἀποτέλεσμα ἐκπλήξεως. Γνωστὸν τυγχάνει τὸ ὀρμέμφυτον τῆς μιμησεως, ἀλλ' ὅπως μιμηθῶσιν, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωσι νὰ παρατηρῶσιν.

Ὁ ὀραγκουτάγκος τοῦ φυτολογικοῦ κήπου τῶν Παρισίων πρὸς ὃν ἦλθεν ἡμέραν τινὰ ὁ Φλουρὰν συνωδευμένος ὑπὸ τοῦ Ζεφροῦ Σαιντιλαίρ, παρετήρει τὸν Ζεφροῦ μετ' ἔμφρονος προσοχῆς. Ἀφοῦ τὸν παρετήρησε καλῶς οὕτω ἔλαβε ῥάβδον, καὶ κεκυρτωμένος ὡς γέρων ἐμιμῆτο τὸν ἐπιφανῆ ἐπισκέπτην αὐτοῦ.

Ἐτερος ὀραγκουτάγκος τοῦ φυτολογικοῦ κήπου κατῴρθωσεν, ἀνερχόμενος ἐπὶ ἔδρας τινός, ν' ἀνοίξῃ τὸ κλειθρον θύρας κείμενον ἀρκετὰ ὑψηλὰ δι' οὗ ἠνοιγέτο αὐτῇ. Ὅτε ἀφῆρσαν τὴν ἔδραν ἦν μετεχειρίσθη, ἔλαβεν ἑτέραν κειμένην εἰς τινα γωνίαν, ἔφερε ταύτην παρὰ τὴν θύραν, ἀνῆλθεν ἠνοιξε τὸ κλειθρον καὶ ἐξῆλθε.

«Τὰ γεγονότα ταῦτα, λέγει ὁ Οὐζῶ, δὲν ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπαρξιν ἐφευρετικῆς ιδιότητος; Δὲν δηλοῦσι σκοπὸν πρὸς ὠρισμένον τέρμα; Δὲν βεβαιοῦσιν ἀντίληψιν σαφῆ τῆς σχέσεως τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ; Τὸ ὀρμέμφυτον ὁδηγεῖ εἰς τυφλὴν ἐνέργειαν ἄνευ γνώσεως τοῦ σκοποῦ· τού-

ναντίον ἢ μετὰ κρίσεως πράξις προδίδει τὴν νοημοσύνην.»

Ἐπίσης ὁ Χιμπαντζῆ τοῦ Βυφῶνος ἐγνώριζε κάλλιστα νὰ μεταχειρίζεται τὴν κλεῖδα ὅπως ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ ἂν δὲν εὑρίσκε ταύτην ἐπὶ τῆς θύρας τὴν ἀνεζήτη. Ἐγεύετο ὡς ἄνθρωπος καλῶς ἀνατεθραμμένος, ἔτρωγε διὰ κοχλιαρίου καὶ περόνης, μετεχειρίζετο χειρόμακτρον καὶ ἐκινῶτο μόνος του τὸν οἶνον. Ὅτε ἐπόθει νὰ πῆγαιε, ἠτοίμαζε τὸν καθαθισκὸν καὶ τὸ πινακίδιον αὐτοῦ. Ἔθετε σάκχαρον, ἔχυνε τὸ τέτον καὶ ἀνέμενε μέχρις ὅτου ψυχρανθῆ ἐπ' ὀλίγον τὸ ὑγρὸν.

Ἡ ιδιότης τοῦ μανθάνειν κατὰ μίμησιν εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς ἀνθρώπινον σχεδὸν βαθμὸν παρὰ τοῖς πιθήκοις. Ἡ ἀνθρωποειδὴς πίθηκος Μαφούκα τοῦ Ζωολογικοῦ κήπου τῆς Δρέσδης ἐνόει κάλλιστα ὅταν ἡ θύρα τοῦ κλωβοῦ ἦτο κλειστή. Οὐ μόνον μόνῃ ἠνοιγεν αὐτὴν, ἀλλ' ἐκλεπτε καὶ τὴν κλεῖδα, ἣν ἐκρυπτε ὑπὸ τὸν βραχιόνα αὐτῆς, ὅπως τὴν μεταχειρισθῆ βραδυτέρον. Ἡμέραν τινὰ παρατηρήσασα ἐργαζόμενον λεπτοουργόν, ἤρπασε τὸ τρύπανον, καὶ ἤρξατο ἀνοίγουσα ὅπως ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐπ' ἧς ἐδίδετο ταύτη τὸ φαγητόν. Ὅταν ἔτρωγεν, ἐπλήρου μόνῃ τὸ δοχεῖον διὰ τῆς λαγῆου, σταματῶσα προτοῦ ἐκχυλίσῃ.

Ὁ φαλακρὸς Χιμπαντζῆ, ὁ συλληφθεὶς ἐν Ἀφρικῇ ὑπὸ τοῦ Δουσαγιῦ, εἶχε καταστῆ κλεπτίστατος. Ἐκλεπτε τὰ τρόφιμα ἐκ τῶν καλυβῶν τῶν αἰθιόπων· πάντοτε δὲ ὅταν οὐδεὶς παρετήρει αὐτὸν καὶ πάντες εἶχον ἐξέλθει. Ἐνόει λοιπὸν κάλλιστα τὴν σημασίαν τῶν τιμωριῶν εἰς ἃς τὸν ὑπέβαλλον ὡς αἰσθητῶν παρεβίαζε τὰ δίκαια τοῦ ἑτέρου· τὸ ὀρμέμφυτον ὅμως, τὸ πάθος τῆς κλοπῆς ὑπερεῖχε παρ' αὐτῷ, ἅμα ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τ' ἀντίποινα τῶν κακουργιῶν του.

Τὸ ὀρμέμφυτον τῆς κλοπῆς εἶναι γενικώτατον παρὰ τοῖς πιθήκοις, ὅπως καὶ παρὰ ταῖς ἀγρίαις φυλαῖς, ὡς ἐπιβεβαιοῦται παρὰ πάντων τῶν περιγητῶν.

Ὁ Κόμπς εἶχε νεαρὸν ὀραγκουτάγκον, εἰς ὄντινα ἡμέραν τινὰ ἔδωκε τὸ ἡμισυ πορτογαλλίου, καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ ἔθετο ἄνωθεν θήκης τινός κ' ἐκοιμήθη ἐπὶ τὸ ἀνακλίναντον. Ἐπειδὴ αἱ κινήσεις τοῦ πιθήκου διήγειραν τὴν προσοχὴν του, προσεποιεῖτο τὸν κοιμώμενον. Τὸ ζῶον ἐπλησίασε μετὰ προσοχῆς αὐτῷ, ἵνα πεισθῆ ὅτι ἐκοιμάτο, ἔπειτα ἀναρριχθὲν ἐπὶ τῆς θήκης ἔφαγε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πορτογαλλίου, καὶ μετὰ προσοχῆς ἐκρυψε τοὺς φλοιούς ἐν τοῖς ξυλαρίοις τῆς θερμάστρας, ἐζήτησε ἐκ νέου τὸν κοιμώμενον καὶ μετέβη νὰ κοιμηθῆ καὶ αὐτό. «Ἡ πράξις αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἄλλως, λέγει ὁ Τάϊλορ, ἢ ὡς συνέπεια σκέψεως ἀποδεικνυούσης τὴν ὑπαρξιν καὶ παρὰ τοῖς πιθήκοις τῆς ἐν ἡμῖν ὑπαρχούσης κρίσεως.»

Ὁ Μπένεττ εἶχε νεαρὸν γιββῶνα πίθηκον. Πολύλακίς εἶχεν ἐπιπλήξει αὐτόν, διότι μετετόπισε διάφορα ἀντικείμενα ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, καὶ ἰδίᾳ διότι ἔθιξε τεμάχιόν τι σάπωνος. «Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ἔγραφον, ὁ πίθηκος εὕρισκετο ἐν τῷ δωματίῳ· ῥίψας τότε τὸ βλέμμα μου ἐπ' αὐτοῦ, εἶδον ὅτι ἐλάμβανε τὸν σάπωνα. Προσεποιήθη ὅτι ἔγραφον, καὶ οὗτος βλέπων με ἐνησυχολημένον, ἔλαβε τὸν σάπωνα καὶ ἀνεχώρησε. Ὄταν ἔφθασε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου, τῷ ὠμίλησα ἡσύχως χωρὶς νὰ τὸν τρομάξω. Ἐνοήσας ὅτι τὸν εἶχον παρατηρήσει ἐπανήλθε, καὶ ἐνκέπετο τὸν σάπωνα εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ ἐνυπῆρχέ τι ἀνώτερον τοῦ ὀρμεμψύτου. Ὁ πίθηκος οὗτος σαφῶς ὑπεδήλου διὰ τῆς πρώτης καὶ τελευταίας πράξεώς του ὅτι εἶχε συνείδησιν τοῦ κακοῦ. Τί ἄλλο εἶναι κρίσις ἢ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ιδιότητος ταύτης;»

Δυνάμεθα ἐλλόγως μετὰ τοῦτο νὰ παραδειχθῶμεν καὶ τὴν ὑπαρξίν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ τὴν ἔνοιαν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ ὡς ἡμεῖς ταύτης ἀντιλαμβάνομεθα; Ὁ πίθηκος τοῦ Μπένεττ δύναται μόνον νὰ εἶχε συνείδησιν τοῦ ποιεῖν ὅ,τι ἀπήρεσκεν εἰς τὸν κύριόν του, ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τῷ ἐπιφέρῃ τιμωρίαν τινά. Ἡδύνατο νὰ κάμῃ μόνον, ὡς παρατηρεῖ ὁ Οὐζῶ, «διάκρισιν τοῦ ἐπιτετραμμένου ἢ ἀπηγορευμένου ὑπὸ ἀνωτέρας τινὸς ἰσχύος εἰς τὴν ὠφείλει νὰ ὑπακούῃ.» Ἀφ' ἐτέρου ὅμως καὶ παρὰ πολλοῖς ἀνθρώποις ἡ ἠθικὴ ἐπὶ τῆς αὐτῆς στηρίζεται βάσει.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρων γεγονότων ἀποδεικνύεται ἡ ζωνρὰ νοημοσύνη τῶν πιθήκων, ἰδίᾳ δὲ ἡ παρατήρησις, ἡ προσοχή, ἡ σκέψις, ἡ κρίσις καὶ ἡ ἐκούσιος ἐκλογή τῆς καλλίτερας μεθόδου ἐνεργείας μεταξὺ πλείστον ἄλλων προκειμένων· παρατηροῦμεν δηλαδὴ ἐν αὐτοῖς πάσας τὰς ιδιότητας τῶν νεαρῶν παιδιῶν καὶ τῶν λαῶν τῶν ἡττον ἀνεπτυγμένων ἐν κοινωνίαις.

(Ἔπεται συνέχεια).

...Α.

Εἶνε μέγα δυστύχημα νὰ μὴ ἔχῃ τις ἀρκετὸν πνεῦμα ἵνα ὁμιλῇ καλῶς, οὔτε ἀρκετὴν κρίσιν ἵνα σιωπῇ.

Ἄν θέλῃς νὰ μείνῃ κρυφὸν τὸ μυστικόν σου, μὴ τὸ εἶπῃς εἰς κανένα· διότι πῶς θέλεις ὁ ξένος νὰ εἶνε εἰς τὰς ὑποθέσεις σου μᾶλλον ἐχέμυθος ἢ σὺ αὐτός; Ἡ ἐκμυστήρευσις σου εἶνε ἤδη δι' αὐτόν ἐν κακὸν παράδειγμα καὶ μία δικαιολόγησις.

Αἱ καλά συμβουλαὶ εἶνε θησαυροί, τοὺς ὁποίους προσποιεῖται τις ὅτι ἀναζητεῖ, καὶ τοὺς ὁποίους ἀποποιεῖται ἅμα τοὺς εὖρη.

Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ποίημα τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Ἄρ. Προβελειῶν εἶνε ἀπόσπασμα ἐκ μακροῦ καὶ καλλίστου ἐπικολυρικοῦ ποιήματος αὐτοῦ ἔμματος ἔχοντος τὴν γνωστὴν γερμανικὴν παράδοσιν τοῦ «Πετώντος Ὀλλανδοῦ» ἢ, ὡς γνωστόν, ἐμελοποιήσεν ὁ Βάγνερ. Τὴν παράδοσιν ταύτην ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ἐπραγματεύθη ἐλευθέρως καὶ ἐλληνικώτερον οὕτω:

Ὁ «καταρμένος ναύτης» ἔζη εὐδαίμων εἰς ἀρχαίους χρόνους μετὰ τῆς χαριτωμένης αὐτοῦ γυναίκος, τὴν ὅποιαν ὄμως ἡ «κακὴ μάνα του» ἐξηλοτύπει καὶ ἐθασάνιζε, καὶ ποτε ἔσχισεν ἀγρίως διὰ τῶν ὀνύχων τὸ καλὸν πρόσωπον τῆς νέμφης, ἣτις αἱματόφυρτος παραπονεῖται εἰς τὸν ἄνδρα τῆς. Ὁ υἱὸς ἐν τῷ βρασμῷ τῆς ὀργῆς ἤγειρε χεῖρα κατὰ τῆς μητρὸς, ἣτις τὸν καταράται, νὰ πλανᾶται ἐπὶ αἰῶνας εἰς ὠκεανούς θυελλώδεις, καὶ τότε μόνον νὰ σταθῇ, ὅταν ἀγαπηθῇ πιστῶς ὑπὸ γυναικός. Ἡ γυνὴ εὐρέθη, νεάνις περικαλλῆς τὸν ἀγαπᾷ, καὶ ἡ κατὰρα λύεται.

Ἐν τῷ παρατιθεμένῳ ἀποσπάσματι: παρίσταται ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, ἐπιστρέψας ἄρτι ἀπὸ μακρῶν ταξιδίων καὶ διηγούμενος πῶς ὁ καταραμένος ναύτης ἔσωσεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν πειρατῶν.

## Ο ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟΣ ΝΑΥΤΗΣ

Πολλαῖς φοραῖς 'ς τὰ σπίτια μας κλεισμένοι  
τῆς νύκτες τοῦ χειμῶνα τῆς κακῆς,  
ἀρχαίαις ἱστορίαις νυκτικαῖς  
ἐλέγαμε παράπυρα γερμένοι.

Κ' ἐτύχαινε συχνὰ ἡ ὀμιλία  
γιὰ τὸ τρικάρτο τὸ στοιχειωμένο,  
τὸν πλοίαρχό του τὸν καταραμένο,  
ποῦ αἰώνιως δέρνει τρικυμία.

Θυμᾶστε; ὁ καθένας μας γυρνοῦσε  
τὸ μάτι του, μὲ ταραγμένα στήθη,  
'ς τὸ γείτονα, σὰν νὰ τὸν ἐρωτοῦσε,  
ἐν πιστεύῃ τέτοιο παραμῦθι.

Ἄκουστέ μου μὲ προσοχὴ καὶ τώρα·  
ναί, μὰ τῆς σωτηρίας μου τὴν ὥρα,  
μὰ τῆ ζωῇ, ποῦ παίξει νύκτα 'μέρα  
μὲ κύματα καὶ μ' ἄγριο ἀγέρα,

τὸν εἶδα τὸ φρικτὸν καραβοκύρη,  
τὸ πλοῖό του τὸ εἶδα ν' ἀρμενίζῃ,  
σὰν τὸ δαιμονισμένο νὰ σφυρίζῃ,  
κι' ἀστροπελέκια γύρω του νὰ σπείρῃ.

Χωρὶς αὐτὸν θὰ ἤμουμε σφαγμένοι,  
'ς τῆς Μπαρμπαριάς τὰ μέρη πουλημένου.  
'Αρμενίζα κατὰ τὴ Μάλτα ἴσα,  
γαλήνη, σιγαλιά, σκοτάδι πίσσα.

Μὰ ἕνας βρουχισμὸς μᾶς κυνηγᾷ,  
σὰν ὅταν 'ς τὸ γιαλὸ τὸ κύμα σπάει.  
'Εκυτταχτήκαμε μὲ ἀπορία,  
δὲν εἴχαμε κοντὰ στερητὴ καμμία.

Ἄνατριχίλα μ' ἀρπαξε τὸ σῶμα,  
καὶ 'ς τὴν καρδιά μου ἔνοιωσα μαχαίρια,  
γιατί 'ς τοῦ δράκου πῆσαμε τὸ στόμα,  
'ς τῶν φοβερῶν κορσάρων τὰ λημέρια.